

Fødevarepriser i Grønland

Forklaringer på prisforskelle og detailstruktur

Hansen, Henning Otte

Publication date:
2019

Document version
Også kaldet Forlagets PDF

Citation for published version (APA):
Hansen, H. O., (2019). *Fødevarepriser i Grønland: Forklaringer på prisforskelle og detailstruktur*, 13 s., IFRO
Udredning Nr. 2018/24

IFRO Udredning

Fødevarepriser i Grønland:
Forklaringer på prisforskelle og
detailstruktur

Henning Otte Hansen

IFRO Udredning 2018 / 24

Fødevarepriser i Grønland: Forklaringer på prisforskelle og detailstruktur

Forfatter: Henning Otte Hansen

Faglig kvalitetssikring: Jesper Sølvér Schou

Dette notat er udarbejdet for Grønlands Selvstyre, Departementet for Erhverv, Arbejdsmarked og Handel.

Udgivet maj 2019

Se flere myndighedsaftalte udredninger på www.ifro.ku.dk/publikationer/ifro_serier/udredninger/

Institut for Fødevare- og Ressourceøkonomi
Københavns Universitet
Rolighedsvej 25
1958 Frederiksberg
www.ifro.ku.dk

Fødevarerpriser i Grønland

Forklaringer på prisforskelle og detailstruktur

Sammendrag

Priser på fødevarer kan variere meget fra område til område, og fra land til land. I mange tilfælde kan prisforskelle forklares og dokumenteres, og der kan overordnet set opstå prisforskelle af følgende årsager:

1. Manglende konkurrence (imperfekte markeder)
2. Markedsregulering (særlig lovgivning som medfører meromkostninger)
3. Skatter og afgifter (herunder moms, "giftskatter" med mere)
4. Transportbarrierer (transportomkostninger fra fødevarerproducent til detailbutik)
5. Detailstruktur (Små enheder medfører manglende stordriftsfordele)
6. Forskelle i landes økonomiske udvikling (høj velfærd medfører højere prisniveau)
7. Kvalitetsforskelle (skærpede kvalitetskrav medfører højere priser)
8. Handelspolitiske foranstaltninger (importtold med mere)

Prisforskelle kan således skyldes forhold, som enten kan påvirkes (via lovgivning, offentlige tiltag med mere) eller forhold, som ikke uden videre kan påvirkes (geografiske forhold med mere)

Grønland er et særligt land, når der i denne forbindelse skal foretages internationale sammenligninger. Det betyder, at man ikke uden videre kan overføre alle erfaringer eller sammenhænge fra for eksempel europæiske lande til Grønland.

I et internationalt billede er der en klar sammenhæng mellem landenes økonomiske velfærdsniveau (her målt som BNP per indbygger) og fødevarerpriser: Jo højere økonomisk velfærd, jo højere lønninger og skatter med mere, desto højere priser. Som eksempel vil et prisniveau i Grønland være cirka 44 procent højere end i Ungarn, hvis man alene lod forskelle i BNP per indbygger forklare prisforskellen.

Råvareprisens andel af de endelige detailpriser er generelt faldende og relativt lille. I højtudviklede lande udgør landbrugs- og fiskeråvarerne kun cirka 15 procent af detailprisen.

Detailhandlen i den vestlige verden har været gennem en kraftig strukturudvikling i de senere år i retning af færre men større udsalgssteder. Discounthandlen er også steget betydeligt. De store butikker er generelt mere produktive end små butikker — og dermed har de også færre omkostninger per omsat vareenhed. Dette har alt sammen været med til at lægge et nedadgående pres på detailpriserne. Strukturudviklingspresset har dog været forskelligt fra område til område.

Nogle årsager til høje fødevarerpriser kan være, at markederne ikke fungerer perfekt, men her er der brug for nærmere omkostningsanalyser med mere for dels at kunne identificere mulige problemer, dels fremlægge mulige løsninger.

Indhold

Undersøgelser af forskelle på fødevarepriser	3
Årsager til prisforskelle.....	3
Høj velfærd og høje omkostninger	6
Råvarepriser, detailpriser og forbrugerkronen	7
Prisniveau Grønland versus Danmark	8
Kortlægning af detailhandelsstruktur.....	10
Mulig opfølgning.....	12
Kilder.....	12

Undersøgelser af forskelle på fødevarepriser

Årsager til prisforskelle

Priser på dagligvarer, herunder især fødevarer, kan variere meget fra område til område, og fra land til land. I mange tilfælde kan prisforskelle forklares og dokumenteres, og der kan overordnet set opstå prisforskelle af følgende årsager (hvoraf nogle er indbyrdes afhængige):

Imperfekte markeder: Det vil sige, at der ikke er fri konkurrence. Det kan være tilfældet, hvis der er virksomheder med en dominerende indflydelse eller konkurrencebegrænsende aftaler. I et frit velfungerende marked (et perfekt marked) vil detailhandlen søge derhen, hvor indtjeningsmulighederne er bedst, og det vil på lang sigt udligne prisforskelle — alt andet lige. Hvis der er tale om små markeder, vil der ofte kun være plads til én eller kun få udbydere, og det kan skabe et imperfekt marked.

Markedsregulering: Lande eller regioner kan regulere markedet ved at kræve særlige produktstandarder, sætte begrænsninger for selskabers etablering og størrelse med mere. Dette kan medføre meromkostninger, som mere eller mindre overvæltes på forbrugerpriserne. Forbud mod hypermarkeder kan derfor være med til at holde prisniveauet oppe.

Skatte og afgifter: Forskelle i moms, punktafgifter med mere giver et væsentligt bidrag til prisforskelle.

Transportbarrierer: Fødevarer kan være vanskelige eller dyre at transportere over store afstande (for eksempel frisk mælk), og det kan medføre lokale prisforskelle. Fødevarepriser tæt på transport- og produktionsmæssige knudepunkter i Europa vil derfor typisk være lavere, og jo længere væk, man kommer, jo højere priser. For eksempel kan Danmark betragtes som et "randområde" i Europa, som ikke tiltrækker store internationale detailkæder, som kunne presse detailpriserne ned. Det er kendetegnende, at de helt store internationale detailkæder som Carrefour, Walmart og Tesco, som ellers ekspanderer kraftigt uden for landets grænser, ikke er kommet til Danmark.

Et beskedent befolkningsunderlag, en relativt lille befolkningskoncentration og stor afstand fra de store europæiske centre virker som transportbarrierer, som kan være vigtige forklaringer på et højt prisniveau.

Detailstruktur: Et område med mange små detailbutikker, uden store supermarkeder og uden discountbutikker kan have relativt høje priser. Der kan ofte udnyttes stordriftsfordele ved store butiksenheder (såfremt der er et tilsvarende stort kundegrundlag), og omkostningsfordelene herved vil i et vist omfang medføre lavere forbrugerpriser.

Forskelle i landes økonomiske udvikling: Prisniveauet vil typisk være højere i rige lande. Det skyldes, at økonomisk højtudviklede lande også har højere lønninger, som ikke fuldt ud afspejles i højere produktivitet, og som derfor medfører højere omkostninger per enhed, hvilket igen resulterer i et generelt højere forbrugerprisniveau.

Kvalitetsforskelle: Kvalitetsforskelle kan gøre det vanskeligt at sammenligne priser på tværs af grænser, og det kan indebære en ikke ubetydelig fejlkilde. Hvis der er højere krav til fødevarekvalitet, hvis sundheds- og hygiejneniveauet er højere, eller hvis der er højere kontrolomkostninger med mere, vil fødevarerne

automatisk blive dyrere. Hvis der er strengere krav til for eksempel dyrevelfærd, vil det også — i større eller mindre grad — medføre højere forbrugerpriser.

Handelspolitiske foranstaltninger: I forhold til lande uden for EU kan også handels- og landbrugspolitiske indgreb i form af importtold, importforbud, kvoter med mere påvirke det indenlandske prisniveau.

Årsagerne kan grupperes i forhold til, om de i væsentligt omfang kan påvirkes via politiske indgreb, regulering med mere:

Påvirkelige forhold: Hvis konkurrencen ikke fungerer optimalt, kan man for eksempel via lovgivning, markedsåbning og offentlige initiativer søge at forbedre konkurrencen. Der kan dog være særlige politiske præferencer (såsom at sikre detailhandel i mindre samfund), som hindrer en helt fri konkurrence.

Upåvirkelige forhold: De geografiske barrierer, det økonomiske velfærdsniveau med mere er svære at påvirke.

Årsagerne kan også grupperes i forhold til, om de er udbuds- eller efterspørgselsskabte. For eksempel er transportbarrierer og detailstruktur typisk udbudspåvirkende, mens for eksempel et beskedent befolkningsgrundlag og en lav befolkningskoncentration er efterspørgselspåvirkende.

Grønland er et særligt land, når der i denne forbindelse skal foretages internationale sammenligninger. Grønlands størrelse, befolkningstæthed og -antal, geografi, afstand fra fødevareproduktionssteder, klima med mere betyder, at man ikke uden videre kan overføre erfaringer eller sammenhænge fra for eksempel europæiske lande til Grønland. Det er derfor nødvendigt at tage disse særlige forhold i betragtning, når fødevarepriser i Grønland skal analyseres og sammenlignes.

Undersøgelser af prisforskelle

Tabel 1 viser, at prisniveauet på fødevarer i Europa varierer meget fra land til land. Danmark ligger højst, når vi udelukkende ser på EU. De danske fødevarepriser ligger således 48 procent over niveauet i EU-27 — og henholdsvis 12 og 31 procent over niveauet i vore to nabolande, Sverige og Tyskland.

Tabel 1. Priseniveau på fødevarer 2016 (EU-28 = 100)

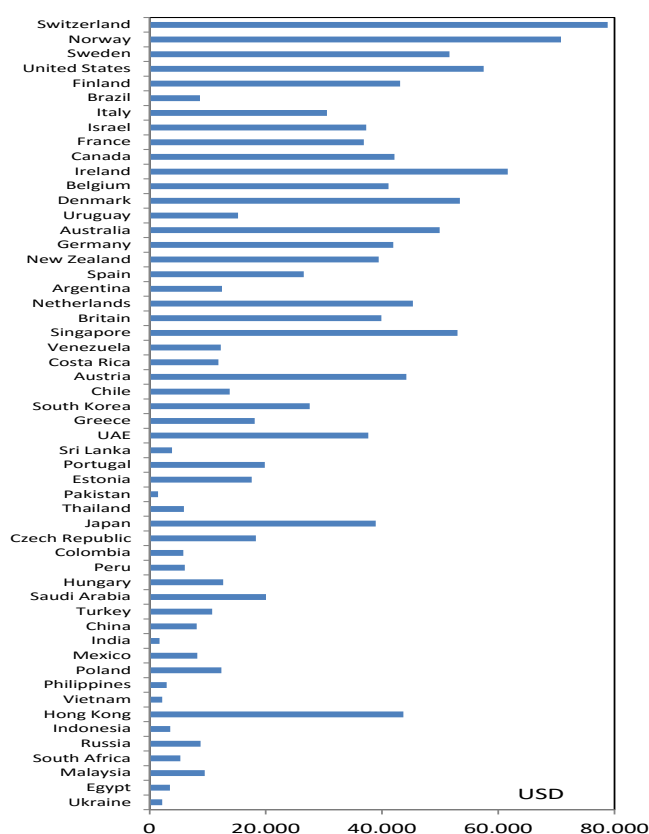
Schweiz	177,6	Belgien	112,6	Kroatien	93,0
Norge	160,7	Cypern	109,0	Letland	88,8
Island	148,5	Malta	106,5	Estland	88,4
Danmark	145,5	Tyskland	106,2	Slovakiet	86,5
Sverige	127,8	Grækenland	103,9	Tjekkiet	79,5
Østrig	125,0	Holland	100,3	Ungarn	79,3
Luxembourg	122,2	EU-28	100,0	Litauen	78,4
Finland	120,0	Slovenien	99,6	Bulgarien	70,0
Irland	119,5	U.K.	96,4	Rumænien	61,7
Frankrig	114,0	Spanien	95,7	Polen	60,4
Italien	113,1	Portugal	95,4	Tyrkiet	87,6

Kilde: Egen fremstilling på grundlag af Eurostat (2017)

Norge, Schweiz og Island ligger højest, men da deres landbrug og landbrugspolitik adskiller sig markant fra forholdene i resten af Europa, kan man ikke uden videre sammenligne fødevarepriserne i disse lande med EU's fødevarepriser. Her spiller de nævnte handelspolitiske foranstaltninger en stor rolle.

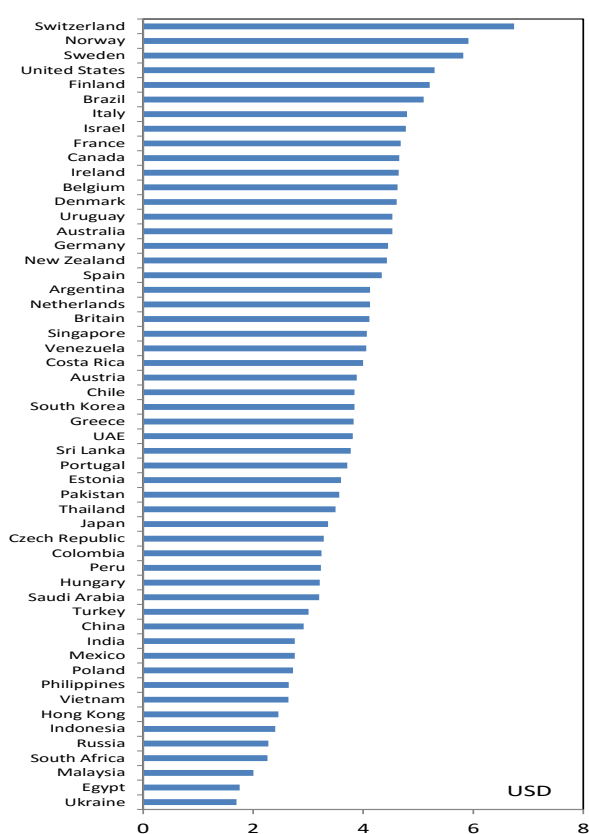
Andre undersøgelser bekræfter i store træk resultaterne i tabel 1 — blandt andre det såkaldte „Big Mac-Indeks“, der er baseret på priser på i vid udstrækning identiske Big Mac-burgere rundt omkring i verden. Big Mac-indekset var primært beregnet til at være et letforståeligt eksempel på pris, købekraft- og valutakursforskelle, men indekset er efterhånden blevet en international standard og måleenhed.

Mens en Big Mac i januar 2017 kostede 5,30 USD i USA, var prisen i Kina — omregnet fra yuan til dollar efter markedskursen — kun 2,92 USD. Generelt: Jo højere økonomisk velfærdsniveau, desto dyrere burgere, jf. figur 1 og 2.

Figur 1. BNP per indbygger, 2016

Kilde: World Bank (2017)

Figur 2. Priser på Big Mac, januar 2017

Kilde: The Economist (2017)

Landene har samme rækkefølge i figur 1 og figur 2, og de er rangeret i forhold til priserne på Big Mac.

Figurerne viser en klar sammenhæng mellem de højeste priser og de højeste BNP per indbygger. Nogle lande afviger — blandt andet de sydamerikanske lande med høje Big Mac-priser i forhold til deres BNP-niveau, hvilket kan skyldes særlige valuta- og importreguleringer i disse lande.

Det er ikke i sig selv et højt BNP per indbygger, der skaber høje priser. Et højt BNP per indbygger er imidlertid et udtryk for, at landet også har høje lønninger, skatter med mere, og det er disse forhold, der presser priserne op. BNP per indbygger bruges således som et samlende begreb (erstatning eller proxy) herfor.

Både BNP og BNI (bruttonationalindkomsten) kan benyttes som mål for den økonomiske velfærd. BNI opgøres som BNP plus formueindkomster, importskatter, tilskud med mere. For de fleste vestlige lande er der ikke stor forskel på de to tal, men i Grønland er BNI knap 30 procent større end BNP (henholdsvis 17,7 og 13,7 milliarder kroner i 2015, jf. Nationalbanken, 2017). I det følgende bruges BNP per indbygger som mål for den økonomiske velfærd, idet der tages hensyn til, at det kan undervurdere den reelle købekraft med mere i Grønland.

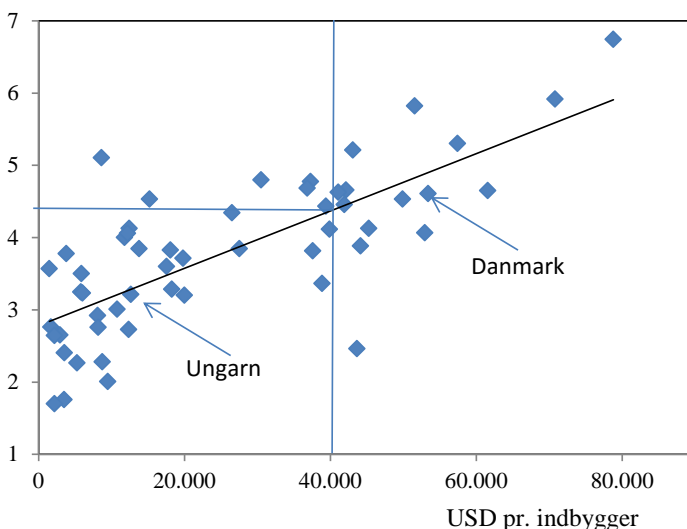
Høj velfærd og høje omkostninger

Man kan også bruge andre former for prissammenligninger, men de bekræfter, at forbrugerpriserne er relativt høje i de økonomisk højest udviklede lande. Der er en sammenhæng mellem stigende økonomisk udvikling og stigende omkostninger til løn, skatter og afgifter, infrastruktur, uddannelse med mere, og disse højere omkostninger vil i et vist omfang blive overvæltet på forbrugerpriserne.

Denne sammenhæng viser sig også i praksis at være gældende, og der er således en statistisk klar korrelation mellem BNP per indbygger og forbrugerpriseniveau. Nogle lande følger dog ikke helt det generelle mønster, og disse landes placering i forhold til den forventede „gennemsnitlige“ placering giver et relativt præcist mål for de prisafvigelser, som ikke kan forklares ud fra indkomstniveauet i landet.

Korrelation mellem BNP per indbygger og forbrugerpriseniveau gælder også på fødevarerområdet. Big Mac-indekset, som er et forenklet men anvendeligt mål for fødevarerpriseniveauet, stiger således også med stigende indkomst, jf. figur 3.

Big Mac pris (USD)

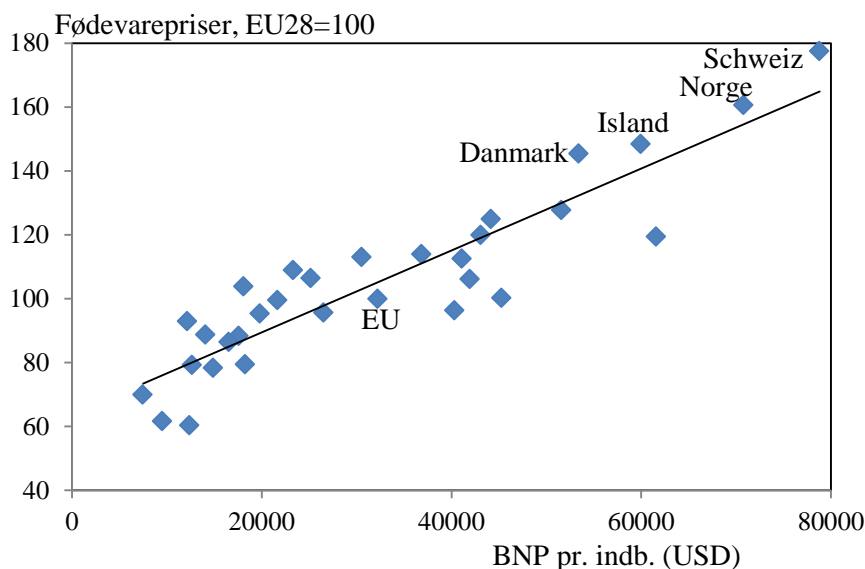

Figur 3. Big Mac-priser (USD/stk.) som funktion af landenes økonomiske velstand

Kilder: Egen fremstilling på grundlag af The Economist (2017) og World Bank 2017

I figuren, som er baseret på samme data som i figur 1 og 2, er Danmark og Ungarn fremhævet, da disse to lande har været nævnt som eksempler i debatten om fødevarepriserne. Da McDonald's ikke er etableret i Grønland, er der af gode grunde heller ikke data for Big Mac-priser. Grønlands BNP per indbygger er cirka 40.000 USD, og dette niveau er markeret med en streg i figuren.

Big Mac-priser kan bruges som et praktisk eksempel på prisforskelle. Det kan dog være mere retvisende at sammenligne prisindeks, hvor alle fødevarer indgår i et sammenvejet gennemsnit. Dette er gjort i figur 4, som viser fødevarepriserne i de enkelte lande i EU (plus Schweiz, Norge og Island) i forhold til EU-28 gennemsnittet.

Figur 4. Fødevarepriser i europæiske lande i forhold til landenes økonomiske velfærd (2016)

Kilde: Egen fremstilling på grundlag af Eurostat (2017) og World Bank (2017)

Island, Norge og Schweiz har de højeste fødevarepriser i Europa. Det kan forklares med flere forhold, herunder et højt BNP per indbygger, landbrugs- og handelspolitik samt geografisk placering i forhold til transportkorridorer, fødevareproduktion og befolkningsspredning. Endeligt har det også en betydning, at alle tre lande er nettoimportører af landbrugs- og fødevarer og har en lav selvforsyningsgrad. Alle disse fire forhold til forklaring af relativt høje fødevarepriser kan i vid udstrækning også anvendes på grønlandske forhold.

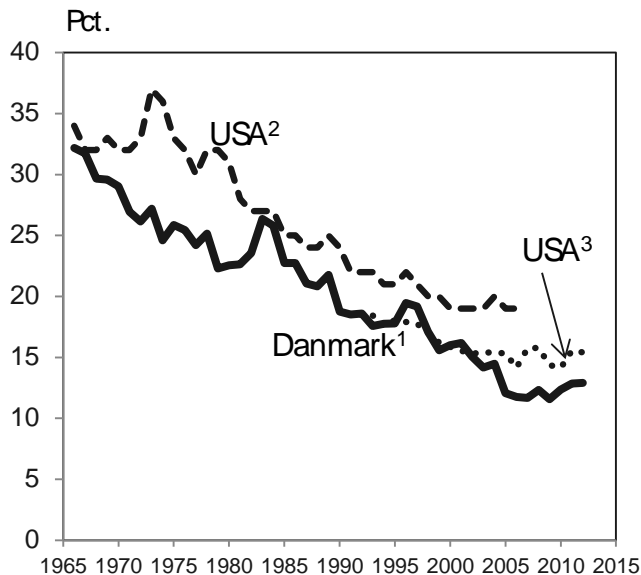
Grønland er igen markeret med en lodret streg ud fra landets BNP per indbygger. Et prisniveau i Grønland ville være cirka 44 procent højere end i Ungarn, hvis man alene lod forskelle i BNP per indbygger forklare hele prisvariationen. Dertil kommer yderligere faktorer (geografisk beliggenhed, selvforsyningsgrad, fødevarekvalitet, infrastruktur med mere), som naturligt kan forklare en yderligere prisforskel.

Råvarepriser, detailpriser og forbrugerkrone

Fiskere, landmænd, fiskeindustri, fødevareindustri, engros- og detailhandel og staten (i form af skatter og afgifter) med flere får alle en andel af fødevarernes endelige salgsværdi. Andelene varierer fra produkt til produkt og fra sektor til sektor, og også over tid sker der en udvikling i andelene.

Fødevarernes endelige salgsværdi kaldes i denne sammenhæng for forbrugerkrone. Landmandens og fiskerens andel af forbrugerkrone er således den del af den endelige forbrugerpris, som kan føres tilbage til råvareprisen.

Mens der er forskelle i fordelingen af forbrugerkrone fra produkt til produkt, er udviklingen over tid relativt entydig. Det gælder især for fiskerens/landmandens andel af forbrugerkrone, som ofte har en særsomt interesse: Fiskerens/landmandens andel falder; og det er i høj grad et globalt fænomen, jf. figur 5.

Figur 5. Landmandens andel af forbrugerkrone i Danmark og USA

¹ Beregnet ud fra Input-Output-analyser, 1966-2009

² Beregnet ud fra hidtidige analyser i form af prisserier, korrektionsfaktorer med mere 1965-2006

³ Beregnet ud fra Input-Output-analyser, 1993-2012

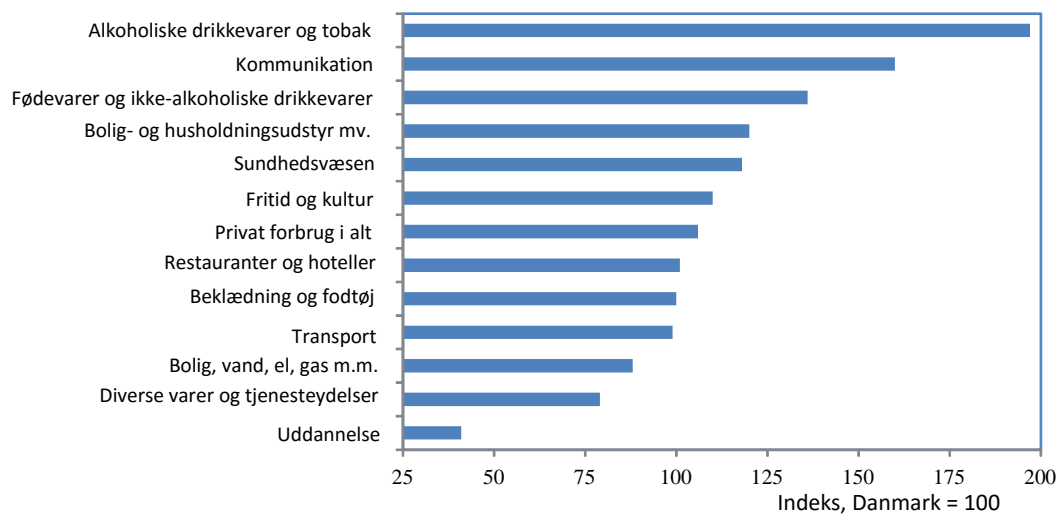
Kilder: USDA (2012+2014) samt beregninger på grundlag af Danmarks Statistiks Input-Output-tabeller

Den viste udvikling i figur 5 er relativt forudsigelig, idet forædlingsgraden af råvarerne (landbrugs- og fiske-råvarerne) stiger (mere foodservice, udespisning, convenience med mere), og idet der er en relativt svag prisudvikling på råvarerne.

Alt i alt kan man se, at landbrugs- og fiskeråvarerne udgør kun cirka 15 procent af detailprisen på fødevarerne — og at andelen er faldende. Det er ikke i sig selv et udtryk for manglende konkurrence, eller at de primære erhverv (landbrug, fiskeri, gartneri med mere) ikke får en fair andel af værditilvæksten eller salgsprisen. Det er mere et udtryk for dels et markedsbaseret realprisfald på råvarer, dels øget forarbejdningsgrad og højere omkostnings-udvikling i de sekundære erhverv.

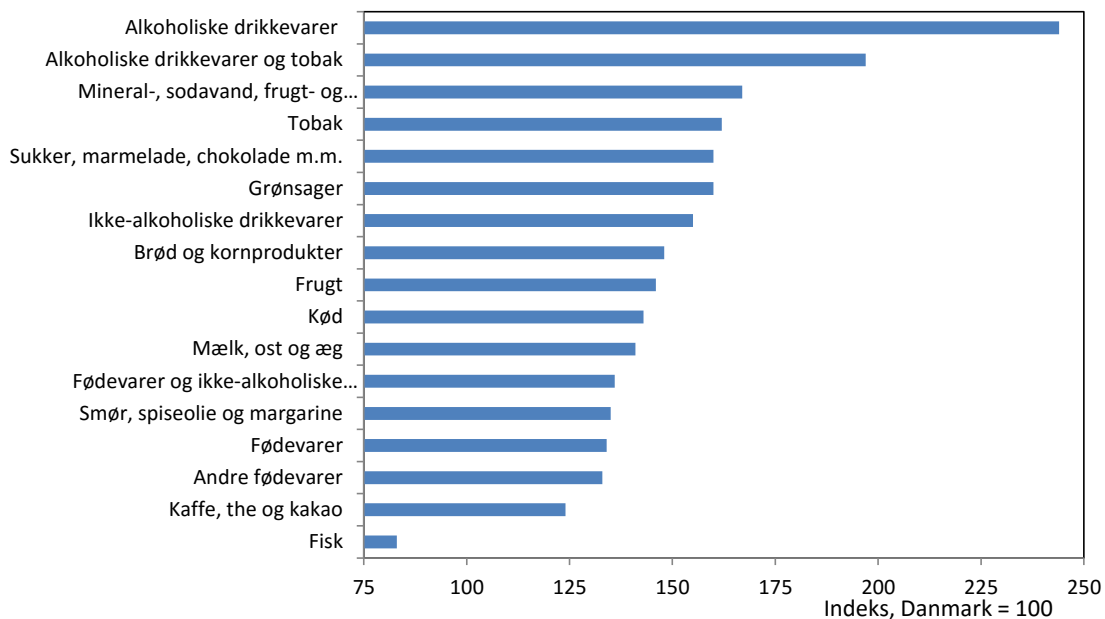
Prisniveau Grønland versus Danmark

Danmarks Statistik publicerede i 2017 en undersøgelse med overskriften „Hvor meget dyrere er det at leve i Grønland end i Danmark?“ De væsentligste resultater – af betydning for denne rapport – er vist i figur 6 og 7.

Figur 6. Prisniveau i Grønland i forhold til Danmark for 12 hovedforbrugsgrupper

Kilde: Danmarks Statistik (2017)

Figur 7. Prisniveau i Grønland i forhold til Danmark for fødevarer med mere

Kilde: Danmarks Statistik (2017)

Analysens hovedkonklusioner er (Danmarks Statistik, 2017):

- Grønland har et forbrugerprisniveau, som er 6 procent højere end Danmarks.
- Blandt EU og de nordiske lande er Grønland det dyreste land efterfulgt af Norge og Danmark.
- Alkoholiske drikkevarer og tobak er næsten dobbelt så dyre i Grønland som i Danmark, mens Kommunikation er 60 procent dyrere.
- Bolig, vand, elektricitet, gas, med videre er cirka 12 procent billigere i Grønland end i Danmark, mens Diverse varer og tjenesteydelser er cirka 21 procent billigere.
- Køb af fødevarer og ikke-alkoholiske drikkevarer udgør 22 procent af privatforbruget i Grønland – mod kun 12 procent i Danmark. Til gengæld bruges en mindre andel af det private forbrug på bolig og transport i Grønland.

Kortlægning af detailhandelsstruktur

Detailhandelsstrukturen i flere europæiske lande er relativt koncentreret, det vil sige, at der er relativt få men store detailhandelskæder. På den ene side kan en koncentreret struktur være gavnlig for markedet, da det kan danne grundlag for udnyttelse af stordriftsfordele og en bedre effektivitet. På den anden side kan en koncentreret struktur skabe en ubalanceret markedsmagtstruktur, hvor nogle led i værdikæden har en forholdsvis stor forhandlingsmagt, hvilket kan hindre fuldkommen konkurrence.

Tidligere analyser af den europæiske detailhandel har blandt andet konkluderet, at koncentrationen generelt er høj i de nordeuropæiske lande; Belgien, Danmark, Holland og Sverige (Dobson, 1999 og 2002).

Om — og i hvilket omfang — en koncentreret detailhandelsstruktur er med til at øge fødevarerpriserne, er vanskeligt at vurdere uden at have konkret indsigt i prisfastsættelsen på markedet. Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen (2012), som følger både fødevarerpriser og detailmarkedet tæt, vurderer dog, at der er en sammenhæng, og at priserne på dagligvarer i Danmark er cirka 4-6 procent højere end gennemsnittet af en række EU-lande (korrigeret for forskelle i afgiftsniveau med mere). Det vurderes, at det er tegn på, at konkurrencen og effektiviteten i den danske dagligvarehandel eller i de erhverv, som producerer dagligvarer, ikke er på niveau med sammenlignelige europæiske lande.

Hvis der er tale om en meget koncentreret producentstruktur med få meget store fødevarervirksomheder, vil disse virksomheder kunne misbruge deres dominerende stilling ved at holde et relativt højt salgsprisniveau.

I Grønland er der 3-4 detailkæder, der domineres af Brugseni og Pisiffik. De har hver butikker i 6-7 byer, der ikke er helt overlappende. Der er nogle af de sydlige byer, hvor Brugseni er, men ikke Pisiffik og omvendt i nogle nordlige byer (Nielsen, 2017). Brugseni arbejder sammen med Coop i Danmark, mens Pisiffik stammer fra den gamle Kongelige Grønlandske Handel (KGH). Ved hjemmestyrets indførelse overgik ejerskabet til Hjemmestyret, og koncernen blev så kaldt KNI.

En privatisering af KNI havde længe været under overvejelse, og for omkring 15 år siden blev butikkerne i de seks største byer solgt fra til Dagrofa og blev kaldt Pisiffik. Norgesgruppen og KFI Erhvervsdrivende Fond overtog Pisiffik i 2016. Resten af butikkerne blev samlet i en kæde, der hedder Pilarsuisoq, og som stadig er ejet af KNI,

der er 100 procent ejet af Selvstyret, og som også fungerer som grossist for kæden og for en række mindre butikker rundt omkring. Desuden har KNI en afdeling, der står for hele olieimporten (Nielsen, 2017).

Der var en konkurrenceklausul de første år mellem Pisiffik og Pilersuisoq om, at de ikke måtte lave butikker i hinandens byer, men denne periode er udløbet, og begge kæder har nu butik i Aasiaat. Der er sandsynligvis stadig elementer af ens priser i Pilersuisoqkæden, der er kraftigt subsidieret, men som også har en forsyningspligt (Nielsen, 2017).

Når det gælder engros- og transportsektoren, er der grundlæggende monopol på fragtsejls til og fra Grønland. Det ordnes af det selvstyrejede fragtselskab Royal Arctic Line (RAL), men engrosdelen styres af KNI.

Det er muligt i særlige tilfælde at få dispensation til en enkelt sejls med for eksempel foder til fåreholderne i Sydgrønland, og olieimporten sker med et særligt selskab, der sejler fra Gøteborg. RAL sejler fra Ålborg efter faste sejlplaner. De store skibe sejler med containere til nogle enkelte store havne i Grønland, især til den store nye havn i Nuuk, men også til Ilulissat, Qaqortoq og Sisimiut. Fra disse havne sejles containere ud til de øvrige havne med mindre skibe (Nielsen, 2017).

Detailhandlens struktur, koncentration og geografiske fordeling spiller som nævnt en væsentlig rolle i Europa, og det samme er givetvis også tilfældet i Grønland. Grønland er i endnu højere grad end Danmark et randområde med lille befolkningskoncentration. I realiteten er Grønland 75 forskellige markeder, hvor kun nogle få er på størrelse med en dansk provinsby.

Detailhandlen i den vestlige verden har været gennem en kraftig strukturudvikling i de senere år i retning af færre men større udsalgssteder. Antallet af specialforretninger (bagerier, frugt- og grønsagsbutikker, slagterbutikker med mere) er faldet markant, men også antallet af købmandsbutikker er faldet. Derimod er antallet af super- og hypermarkeder steget. Alt i alt er antal kunder per detailhandelssted steget markant. Samtidig er antallet af discountbutikker steget, og discount udgør nu op til 30 procent af salget i flere europæiske lande. Denne discountbølge har også medvirket til at lægge et nedadgående pres på forbrugerprisudviklingen. Detailhandlen er også blevet mere internationaliseret, og de største detailkæder i verden er nu etableret på flere kontinenter. Dette har også øget konkurrencen og dermed presset priserne yderligere nedad.

Detailhandlens strukturudvikling har i høj grad været drevet af økonomiske stordriftsfordele: Ved at blive større, øges forhandlingsmagten og mulighederne for store indkøb, hvilket giver lavere priser. Ved at have store butiksenheder, bliver omkostningerne per solgt vareenhed mindre. Endelig har muligheden for markedsføring via nationale eller endog internationale medier gjort det mere fordelagtigt at ekspandere, og stordriftsfordelene har været endnu større.

Produktivitetskommissionen (2013) konkluderer blandt andet, at store butikker er mere produktive end små butikker. Dette betyder alt andet lige, at de er mere konkurrencedygtige. Det konkluderes også, at den danske planlov blandt andet har til formål at sikre et varieret udbud af butikker i bymidterne, men den hæmmer samtidig produktiviteten i detailbranchen. Konsekvenserne af disse forhold mærkes lokalt. Det understreger, at hensyn til lokale forsyningsbehov påvirker produktiviteten i negativ retning og dermed også prisniveauet i opadgående retning.

Detailhandlens strukturudvikling har været stærkest i områder med mange og købedygtige forbrugere koncentreret på relativt små områder. Strukturudviklingspresset har derfor været relativt lille ikke bare i Grønland, men i hele Norden.

Mulig opfølgning

Det kan konstateres, at fødevarerpriserne i Grønland er relativt høje. Der er flere mulige årsager, hvoraf nogle er mere eller mindre naturgivne eller på anden måde vanskelige at ændre. Selv under disse forhold er det muligt at optimere markedet, så det samfundsøkonomisk fungerer bedst. Andre årsager kan være, at markederne ikke fungerer perfekt, men her er der brug for nærmere omkostningsanalyser med mere for dels at kunne identificere mulige problemer, dels at fremlægge mulige løsninger.

Kilder

Aronsen, Hans (2017): Forslag til Inatsisartutbeslutning. 11. oktober 2017.

https://ina.gl/dvd/EM2017/pdf/media/2533441/pkt71_em2017_pris_ordf_1beh_inuit_ataqatigiit_da.pdf

Betænkning (2017): Forslag til Inatsisartutbeslutning. 4. november 2017.

https://ina.gl/dvd/EM2017/pdf/media/2533544/pkt71_em2017_pris_oecd_bet_2beh_da.pdf

Danmarks Statistik (2017): Hvor meget dyrere er det at leve i Grønland end i Danmark?

<http://www.dst.dk/Site/Dst/Udgivelser/nyt/GetAnalyse.aspx?cid=28387>

Dobson (1999): Buyer Power and its Impact on Competition in the Food Retail Distribution Sector of the European Union. Prepared for the European Commission DG-VI. Dobson Consulting.

<https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/608e17ad-44a5-4a36-91cb-87d59bcbd1df>

Dobson, Paul W. (2002): Retailer Buyer Power in European Markets: Lessons from Grocery Supply.

Loughborough University Business School Research Series, Paper 2002:1. <https://dspace.lboro.ac.uk/dspace-jspui/bitstream/2134/2026/3/2002-1.pdf>

Eurostat (2017): Database. <http://ec.europa.eu/eurostat/>

Frederiksen, Anthon (2017): Forslag til Inatsisartutbeslutning. 26. oktober 2017.

https://ina.gl/dvd/EM2017/pdf/media/2533445/pkt71_em2017_pris_ordf_1beh_partii_naleraq_da.pdf

Hansen, Henning Otte (2015): Hvorfor er danske fødevarer dyre? I: Tidsskrift for Landøkonomi. No 1/2015. 201. årgang. pp. 45-56.

Hansen, Justus (2017): Forslag til Inatsisartutbeslutning. 26. oktober 2017.

https://ina.gl/dvd/EM2017/pdf/media/2533443/pkt71_em2017_pris_ordf_1beh_demokraatit_da.pdf

Kirkegaard, Jens-Erik (2017): Beslutningsforslag fra Inatsisartut. 26. oktober 2017.

https://ina.gl/dvd/EM2017/pdf/media/2533439/pkt71_em2017_pris_ordf_1beh_siumut_da.pdf

Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen (2012): Tilbudskultur i dagligvarehandlen. Konkurrence- og Forbrugeranalyse 01. Danmark.

<http://www.kfst.dk/~media/KFST/Publikationer/Dansk/2012/Tilbud%20i%20den%-20danske%20dagligvarehandel%2031052012-%20analyse.pdf>

Nationalbanken (2017): Grønland udfordret trods stærkt fiskeri. Analyse, 16. august 2017 - Nr. 13.
http://www.nationalbanken.dk/da/publikationer/Documents/2017/08/Analyse_Gr%C3%B8nland%20udfordret%20trods%20st%C3%A6rkt%20fiskeri.pdf#search=gr%C3%B8nland

Nielsen, Vøgg Løwe (2017): Email-korrespondence november-december 2017 (Tidligere kontorchef i Danmarks Statistik).

Produktivitetskommissionen (2013): Konkurrence, Internationalisering og regulering. Analyserapport 2. Danmark. http://produktivitetskommissionen.dk/media/150140/Analyserapport2_revideret.pdf

Rosing-Petersen, Per (2017): Forslag til Inatsisartutbeslutning. 14. juli 2017.
https://ina.gl/dvd/EM2017/pdf/media/2533013/pkt71_em2017_pris_bf_ppr_da.pdf

Svarnotat (2017): Forslag til Inatsisartutbeslutning. 25. oktober.
https://ina.gl/dvd/EM2017/pdf/media/2533425/pkt71_em2017_pris_sn_1beh_da.pdf

Svarnotat (2017): Forslag til Inatsisartutbeslutning. 13. november.
https://ina.gl/dvd/EM2017/pdf/media/2533954/pkt71_em2017_pris_sn_2beh_da.pdf

World Bank (2017): World Bank indicators. <https://data.worldbank.org/indicator>